18.034
35

35
Br. t
Дубр з Г.К.

ФЈОДОР МАХИН

НАША РЕГУЛАРНА ВОЈСКА

8

ИЗДАЊЕ *НОВЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ*

БЕОГРАД, 1944

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСКОВЦА
Бр. 18.934
Струка 35

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„Радоје Домановић"
Инв. бр.: 316521
Сигнатура: 35

12 034
316521
35
ЧУВАЈТЕ КЊИГУ

Максим Фрејер

НАСЛОВ ДЕЛА

Наша рејуноша војска

Место и год. издања

Београд.

Број карте читаоца	Датум враћања	Примедба	Број карте читаоца	Датум враћања	Приме

ЧУВАЈТЕ КЊИГУ!

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
„РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"
ЛЕСКОВАЦ

НАБАВЉЕНО 15-XI-48
Бр. инвентара 1239

Наша регуларна војска

Велике идеје и висока осећања обасјавају пут великим делима. Велика идеја борбе и осећање слободе и независности југословенских народа довели су до стварања наше Народно-ослободилачке војске, која се више од три године прекаљивала у непрекидним бојевима против немачких, италијанских, мађарских и бугарских окупатора и њихових домаћих слугу. Наша војска је живо оваплоћење високог патриотског духа народа Југославије и њиховог пожртвовања. Она је створена многобројним и драгоценим људским жртвама и заиста је највећа тековина која се родила у данима тешких народних искушења.

Војска носи на себи, више него све остале државне организације, отисак политичког система земље. У свакодневном животу војске, у њеним васпитним принципима, у обуци и ратној доктрини изражава се дух политичке и социјалне идеје која преовлађује у дотичној земљи. Није потребно задржавати се дуго на доказивању ове поставке. Довољно је указати на различите типове војске феудалног друштва, апсолутистичких режима, демо-

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ЛЕСКОВЦА
Бр. 9484
Одељење е Струка XVII

кратских држава, земаља које се распадају у условима реакције и, најзад, на победоносну Црвену армију.

Ренесанса и декаденција државног живота одржава се у првом реду на стању војске. Овде, разуме се, нису у питању основна морална својства ратника који сачињавају војску, јер она зависе од основних особина народа, већ је у питању војно-политички систем у чијим оквирима војска живи. Овај систем може допринети да високе борбене особине народа избију на површину или ће их везати, парализовати и, најзад, довести државу до катастрофе. Ово речито доказују порази француске и југословенске војске у садашњем рату. Међутим, пораз војски које разједа гангрена политичке реакције, ни у ком случају не доказује декаденцију народа. Југословенски народи, после капитулације старе војске, нашли су у себи снаге да скоро голоруки ступе у неједнаку борбу против надмоћног непријатеља. Француски народ нашао је исто тако у себи снаге да створи свој унутрашњи фронт. И у Француској и у Југославији био је побеђен и капитулирао је политички систем, а не народ.

Народно-ослободилачка војска јесте конкретна реализација непоколебљивог борбеног духа југословенских народа и њихове неукротиве воље за слободом и независношћу. Она се уобличила и искристализовала у условима „ратног логора", који

су претстављали народи Југославије после ступања непријатеља у њихову земљу. Зар се може замислити неки кут, где било на ослобођеној територији, у коме живот не би био организован према потребама борбе? Зар се може замислити да у местима која је окупирао непријатељ или која држе у својим рукама његови домаћи измећари — усташе, четници, недићевци и други, — да сви честити људи не мисле како да се што пре заложе за ствар народног ослобођења? Помажући војску материјално, својим властитим средствима, наша позадина ствара партизанске одреде и с оружјем у рукама брани свој крај од окупатора и његових слугу. Ти се партизански одреди врло често уливају у редове војске и сачињавају, на тај начин, њене „допунске батаљоне".

Крајем XIX века појавила се теорија „наоружаног народа", као војног система који у највишем степену обезбеђује снагу државе. Народи Југославије показали су да могу дати још савршенији војни систем, тј. систем „ратног логора". Народи Југославије показали су у својој народно-ослободилачкој борби способност да покажу максимум ратног напора, способност коју војни систем бивше Југославије није предвидео и није могао предвидети, јер је њен политички режим био изграђен на неповерењу према народу. Све бивше владе, које су смењивале једна другу, тобоже ради тога да би сачувале чврстину државе, сматрале су за потребно

да, у пуном смислу речи, окупирају земљу специјалном војском жандарма, која је, после распада државе, скоро у целини прешла на страну окупатора.

Народно-ослободилачка војска поникла је из живих извора дубоког народног родољубља, који су се отворили у тешким данима државне катастрофе, пошто се народ ослободио туторства политичких вођа, недостојних таквог народа. У овој основној црти постанка и развитка Народно-ослободилачке војске садржан је највећи политички значај. Та војска изражава дух истинског демократизма, и зато може служити само демократији, исто онако као што демократија само у њој може наћи ослонац за остварење својих државних задатака у области спољне политике. Народно-ослободилачка војска не може бити оруђе личне диктатуре, а још мање оруђе империјализма. Она је оруђе националне одбране, и у овом погледу оваплоћава максималну војну силу своје нове федеративне државе и народа који је сачињавају. Као регуларна војска, она може искористити све позитивне стране милицијског система, у чијој се основи налази свеопшта војна обука становништва. Као што је познато из искуства садашњег рата, свеопшта војна обука пружила је могућност Совјетском Савезу да одбрану својих градова организује помоћу многобројних допунских пукова трудбеника, да створи помоћне снаге за одбрану насеља од напада из ваз-

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
„ЈАКОБ ДОМАЈОВИЋ"
[redacted]ОВАЦ

духа и за читав низ дужности у позадини фронта. Да је наша партизанска борба била предвиђена у ратном плану генералштаба бивше југословенске војске, водила би се, без сумње, под повољнијим условима него што је то било у народно-ослободилачкој борби. Али војни систем старе Југославије, изражавајући дух владајућег политичког поретка, који је био далеко од широких схватања државних задатака, а нарочито задатака националне одбране, није био за то способан. То се од њега није могло ни очекивати.

МОРАЛНИ ЛИК НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ

Народно-ослободилачка војска јесте оружана сила југословенских народа. Она је поникла као њихово оружје у борби за слободу и независност, пошто је капитулирала стара Југославија и њена војска и пошто су ти народи остали незаштићени, предани на милост и немилост окупатора.

Она је поникла, тако рећи, на празном месту и у организационом погледу нема никакве родословне везе са бившом југословенском војском. Њена је историја потпуно самостална и почиње од оног тренутка када су се сами народи латили оружја.

Народно-ослободилачка војска служи као доказ високе државничке зрелости југословенских

народа, њиховог организаторског талента и високог патриотског духа. Чињеница да су се у њеним редовима ујединили претставници свих тих народа потврђује дубоке везе између њих и служи као најречитије сведочанство њиховог непоколебљивог унутрашњег јединства и снаге њихове братске солидарности. Преко борбе Народно-ослободилачке војске и успеха постигнутих у њој, југословенски народи и нова федеративна Југославија, која је органски створена у тој борби, избили су у прве редове међу савременим народима и државама које су у овом рату показале висок ступањ своје животности.

Била би велика погрешка сматрати да су федеративна Југославија и њена Народно-ослободилачка војска прост историјски наставак предратне Југославије и њене војске. Нова Југославија и њена војска поникле су на рушевинама старе Југославије, а њихова изградња остварена је не само на основу нових политичких принципа, него и новим, или на нов начин преображеним друштвеним и војним снагама. С историјске сцене сишли су сви руководећи кругови старе Југославије. И не само сишли, него и узели учешћа, активног или пасивног, у помагању непријатеља да на рушевинама те Југославије створи нове микроскопске државне јединице, које би својим постојањем негирале и саму југословенску идеју.

Ако се дијалектички мисли, може се рећи да

је распад државе у условима старе Југославије био логичка последица, као супротност централизму и хегемонистичким расположењима, српским и хрватским. Међутим, у новој Југославији развија се бујно и исто тако логично, на бази федерације, државно јединство њених саставних делова.

Југословенска војска која је капитулирала истицала је, у складу с великосрпском хегемонистичком политиком, само српске војничке традиције, дух „Кајмакчалана" и „Албанске Голготе", игноришући херојску прошлост Црне Горе, непоколебљиви дух отпора словеначког народа, који је успео да у току многих векова сачува, усред немачког и италијанског мора, свој национални лик, борбу хрватских сељака, под вођством Матије Губца, против угњетача, отпор Хрвата против германизације и мађаризације, борбу далматинских ускока и дуги револуционарни пут Македонаца, који су рушили темеље Турске Империје.

Борбу Народно-ослободилачке војске озаравали су херојски подвизи свих југословенских народа и њихов неукротиви отпор страним поробљивачима. Народи Југославије обновили су заједничким напорима у ослободилачкој борби војничке традиције прошлости и у највишој синтези своје херојске историје створили морални облик своје Народно-ослободилачке војске. У њој је поновљено и уопштено све велико и узвишено што је сваки народ појединачно дао у току своје историје. Бор-

бени пут Народно-ослободилачке војске иде не само кроз борбу против надмоћних снага окупатора, него и кроз борбу против свих снага српске, хрватске, црногорске, албанске, словеначке реакције, која се ставила у службу завојевача и тежила да њима за вољу, а у име својих себичних рачуна, разбије уједињене напоре југословенских народа и раздроби их.

Народно-ослободилачка војска Југославије је најмлађа војска на свету; она се родила у условима савременог рата. Историјски, њој је суђено да носи у будућност борбено искуство овога рата и да у послератно доба буде расадник нових идеја ратовања. Њена основна карактеристика састоји се у томе што је она створена на принципима потпуне добровољности. На тај начин, у њеном образовању нашла је примену једина принудна снага — морална снага осећања слободе, независности и части југословенских народа. Тој сили није се могао одупрети ниједан човек у чијим је грудима куцало искрено патриотско срце. Против ње су устали сви они који су хтели да на народној несрећи изграђују своју властиту срећу.

Тек пошто узмемо у обзир ову околност у вези са постанком Народно-ослободилачке војске, можемо прићи разматрању основног питања које је важно за све војске, питања *војничке дисциплине*. Војничка дисциплина је душа сваке војске, она служи као мерило њеног моралног нивоа. Она го-

миле људи претвара у организовану силу, обезбеђује јединство акција у рату.

Питање војничке дисциплине решавало се у разним историјским епохама различито, у складу са системом комплетирања војске и с политичким уређењем државе. У неким војскама дуго је остало на снази правило Фридриха II, пруског краља, да „војник треба да се више боји батина каплара него непријатељског куршума." У епоси комплетирања војски по принципима свеопште војне обавезе, а не врбовањем, тј. у епоси када је рат постао општенационални задатак, остаци овог пруског правила избијали су јаче у војскама оних земаља где је владала политичка реакција, која је копала јаз између владајућих кругова и широких народних маса, и где су владајуће класе припремале и водиле ратове који нису били диктирани националним интересима. У таквим војскама негован је култ слепог покоравања млађих старијима помоћу метода Фридрихове школе.

Војничка дисциплина Народно-ослободилачке војске поникла је органски, као природна потреба схваћена од свих, у организовању заједничких напора ради извојевања победе. Народни борци који су се лаћали оружја, тражили су сами у својим редовима најспособније и најдостојније другове, да узму команду над њима. Малобројни официри бивше југословенске војске који су се придружили устанку, радо су се покоравали, у већини слу-

чајева, овом витешком правилу и ступали су у партизанске одреде без претензија да играју улогу команданата. Природно је да су им њихова знања дозвољавала да задобију поверење другова по борби и да дођу на одговарајућа руководећа места. Њихов даљи службени пут, исто онако као и пут других команданата, који нису имали претходне војничке спреме, кретао се у складу са њиховим личним командантским врлинама, које су показали у току борбе против непријатеља.

Народно-ослободилачка војска стварала је свој старешински кадар на бојиштима. Морални и борбени ауторитет команданата органски је растао и био неоспоран у очима потчињених, испред којих је пролазио борбени пут њихових команданата. Несебично служење старешина циљевима ослободилачке борбе, једнакост команданата и потчињених у материјалном погледу, могућност која се пружала сваком борцу да на основу показаног јунаштва и борбене вештине заузме положај команданта, — све је то искључивало појаву сакривене зависти и притајеног непријатељства потчињених према старешинама. Старешински кадар Народно-ослободилачке војске, који је изишао из њених редова, носилац је моралног духа којим дише сва војска, духа борбеног другарства и самопожртвовања. Тај дух ударио је нарочити печат на личност команданта. У њему се одважност, храброст и самопожртвовање укрштају са скромношћу и искреном

љубављу према потчињеним, као према друговима по борби, који исто онако несебично и самопрегорно као и он раде на заједничком делу народног ослобођења.

Народно-ослободилачка војска слила се, у свим својим јерархијским слојевима, у једну монолитну целину на основу заједничке идеје и узајамног поштовања које влада између старешинског кадра и потчињених. Узвишеност циља, коју осећају сви борци од редова до највиших команданата, искључује у њиховим поступцима лакомисленост, свесну немарност у испуњавању дужности, све оно што понижава достојанство човека и ратника, скида га с високог пиједестала народног борца, на којем сви они желе да остану, и претвара у обичног филистра. Сви се борци понашају као да учествују у највеличанственијом свечаности, као да врше најсветију дужност, која је свима безгранично драга.

Под таквим се условима у Народно-ослободилачкој војсци лако остварује веома тешки задатак *одржавања војничког реда*. У овом циљу у старој југословенској војсци, која је капитулирала, била је створена посебна официрска каста, израђен нарочити тон у односу старешина према млађима — грубо формалистички према потчињенима уопште и увредљиво понижавајући према редовима. Недостајала је само легална пруска батина у рукама каплара. Војнички ред у Народно-ослободилачкој војсци обезбеђен је свешћу старешина и потчиње-

них о његовој неопходности. Свако нарушавање тога реда изазива општу осуду, а мере за отклањање нереда — наилазе на опште одобравање и потпору. У Народно-ослободилачкој војсци можемо запазити појаву која је својствена најбољим војскама, наиме све већи пораст војничке дисциплине и војничког реда у току трајања рата, а не њихово опадање. Као основни потстрек за учвршћивање војничке дисциплине и војничког реда служи свест свих бораца, од команданта до редова, о личном достојанству сваког припадника Народно-ослободилачке војске. Ова се свест све више развија у условима унутрашњег живота војске. Томе доприноси и жеља свих бораца да у очима свога народа и савезника очувају част своје јединице и војске као целине. Лично понашање команданата и бораца ван јединице, које проистиче из истих побуда, у највишој је мери беспрекорно и може чинити част свакој војсци. У нашој војсци изгубио се тип пијаног војника, тип војника који не води много рачуна о туђој својини, грубог и неваспитаног, који се у присуству другова и страних лица не уме држати достојанствено и који је некоректан према женама.

Анализирајући стање Народно-ослободилачке војске са гледишта њеног моралног нивоа, који се изражава у високо свесној и војничкој дисциплини, морамо признати да су тековине наше војске у овом погледу огромне и да претстављају велику вредност за будући развитак оружаних снага у по-

слератно доба. Те су тековине купљене по скупој цени многобројних живота најбољих синова југословенских народа. У њима се налази моћни извор високог војничког духа будуће југословенске војске. Војничка дисциплина Народно-ослободилачке војске садржи у себи низ веома важних и драгоцених војно-васпитних принципа, који на сваки начин морају бити сачувани и за будућност. Без њих се не може створити права народна војска, тј. војска која је повезана са народом, која изражава његове високе војничке способности и осећање слободе и независности. Наведимо неколико таквих принципа: обезбеђење личног достојанства ратника, почињући од старешина па до редова; простота и срдачност у односима између старешина и потчињених; брига старешина о потчињеним; строго поступање по свим правилима ратне службе, која морају бити израђена с јединственим циљем да обезбеде у рату високу борбену способност војске и унутрашње јединство акција, по начелима субординације и Суворовљева правила да „сваки војник мора разумети свој маневар"; лични пример старешина, као средство за учвршћивање њиховог ауторитета; неговање борбених традиција војних јединица; и, најзад, тежња читавог војничког кадра да својим држањем у свима животним приликама очува достојанство и част оружаних снага свога народа.

БОРБЕНО ИСКУСТВО НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ

Народно-ослободилачка војска учила је ратну вештину непосредно у походима и у ратним сукобима с непријатељем. Она није имала ни времена ни могућности да у касарнама сврши претходну обуку. На тај начин, њено ратно искуство обухвата оне стране ратне вештине које се непосредно тичу борбене и маршевске делатности. Она се очеличила у непрекидним борбеним акцијама, постала издржљива, навикла да подноси тешкоће и оскудицу ратног живота најтеже врсте, да врши маршеве кроз неприступачне планинске пределе, да води борбу, штедећи сваки метак. Слабо наоружана, ступала је у борбу с непријатељем, који је био наоружан свим врстама савремене ратне технике. Месецима је живела и борила се с непријатељем без парчета хлеба, врло често без најпотребније одеће и обуће. Њени борци и официри тукли су се на живот и на смрт, не очекујући милости од непријатеља, али је ни сами не дајући непријатељу. Њихова храброст, сналажљивост, ратно лукавство, брзина покрета, изненадност напада — замењивали су у војсци помоћ коју трупама других војски пружа ратна техника. Наша војска брзо је усвајала вештину руковања оружјем отетим од непријатеља и не губећи времена окретала га против оних од којих је било отето. Тенкови, топови свих типова, митра-

љези разних система, чим би пали у руке наших јединица, одмах су искоришћавани у борби, јер је увек било људи који су их знали применити одмах у акцији.

Народно-ослободилачки рат показао је да су народи Југославије способни да својој војсци даду првокласне борце, који могу лако савладати свако модерно оружје и који показују у рату примере високих војничких врлина — самопожртвовање, сналажљивост, издржљивост, тежњу за подвизима. Разуме се само по себи, да би те особине избиле на површину, потребни су и остали услови, који ће обезбедити целисходну и успешну употребу војске у рату, тј. стваралачка руководећа стратегијска мисао, одговарајућа спрема старешинског кадра, потребно наоружање трупа и њихово снабдевање свим оним што је неопходно за вођење ратних операција.

Погледајмо сада Народно-ослободилачку војску са гледишта тих услова. Носилац руководеће стратегијске мисли јесте војсковођа. Мисао војсковође не може се одвојити од саме његове личности, од ширине његових општих погледа на појаве живота, од способности да правилно оцени те појаве и да дође до практичних закључака, који одговарају тим појавама. Ратне појаве имају своју логику, као и све појаве у животу, само са једном разликом — оне траже брзо решење. Руски војсковођа Суворов дефинисао је ратну вештину ре-

чима: „глазомер, бистрота, натиск", тј. оцена ситуације, брзина акције, снага ударца. Наполеон је препоручивао војсковођама: „toujour oser", — увек смети. Ако се осврнемо на непрекидну трогодишњу борбу Народно-ослободилачке војске, пред нама ће се појавити дуг низ њених офанзивних операција, офанзивних маневара, чак и у оним случајевима када је непријатељ, доведен до беснила, с јаким снагама предузимао офанзивне акције, у намери да смрви нашу војску. Али сви ти темељито припремани ударци непријатеља били су ударци на празно, у ваздух. Наша је војска вештим, брзим маневрима избегавала непријатељске ударце, да би одмах после тога одговорила својим противударцем. За ово је било потребно оценити благовремено ситуацију, показати брзину акција и смети наносити непријатељу ударце онде где их не очекује.

Носилац стратегијске мисли Народно-ослободилачке војске јесте њен врховни командант маршал Југославије Јосип Броз — Тито, који у својој личности оваплоћава високе особине политичког мислиоца и војсковође. Под његовим су се руководством поједини партизански одреди слили у моћне војне формације, образовали војску југословенских народа, војску која није претрпела ниједан пораз. Он као да је у себи концентрисао југословенску стваралачку мисао и сву пламену тежњу југословенских народа за слободом и повео

мудром руком у победу њихове синове, које су му ти народи братски поверили. Тито је, дакле, као војник чинио све што је својствено великим војсковођама.

Народно-ослободилачка војска Југославије има свог војсковођу и своју стратегијску мисао. Та мисао заувек ће ући у војну историју нове Југославије и служити као извор надахнућа за будућа поколења. Непосредан напад и маневар који има за циљ да доведе трупе у најпогоднији положај за ударац по непријатељу, претстављају суштину ратне вештине, њен највиши израз. Онде где војска не може да се уздигне изнад задатака пасивне одбране, нема ни даха од војничког генија. „L'activité, l'activité, toujours l'activité" — учио је Наполеон. У основи ратне доктрине Народно-ослободилачке војске налази се стратегијска мисао маршала Тита, прожета духом активности и маневрисања. У самој чињеници да Народно-ослободилачка војска има своју доктрину, састоји се огромна разлика између ње и старе југословенске војске, која, по речима генерала Симовића, није имала одређене ратне доктрине. Међутим, ратна доктрина је неопходна основица опште концепције ратовања сваке државе. Она одређује не само развитак, склоп и припрему оружаних снага земље, него у знатној мери утиче и на њен економски и културни развитак. Ове закључке можемо потврдити поређењем ратних доктрина трију савремених војски— немачке

са њеном теоријом о авантуристичком „муњевитом" рату, француске, која је изграђена на вери у снагу одбранбених средстава (линија Мажино), и совјетске, која је прожета духом активности, методичних маневара и моћних удараца у условима Отачаственог рата. Треба ли доказивати да је у тим земљама припрема војске и свих страна њиховог живота за рат ишла различитим путевима? То је очевидно за свакога.

Активност и маневрисање јесу општа карактеристика стратегијске и тактичке делатности јединица Народно-ослободилачке војске у свим њеним деловима. Њени командири свих ступњева руководе се тим начелима и широко их примењују. Од самог почетка борбе против окупатора, још у фази партизанског ратовања, поједини партизански одреди, формирани у различитим деловима Југославије, вршили су своје акције с обзиром на стратегијски значај насељених тачака, железничких пруга и цеста. Због тога, непријатељ је био приморан да разбацује своје снаге на огромном југословенском ратишту и да се учвршћује у појединим гарнизонима. Борба Народно-ослободилачке војске у другој фази ратовања, т.ј. онда када су партизански одреди прерасли у бригаде, дивизије и корпусе операције се одликују акцијама на стратегијски важним правцима, али овог пута уз учешће много већих јединица. Дивизије и корпуси оперисали су на великим просторима, због тога су

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ" ЛЕСКОВАЦ

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА „РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ" ЛЕСКОВАЦ

команданти бригада, дивизија и корпуса морали решавати самостално не само тактичке, него и стратегијске задатке.

Може се без претеривања рећи да се од команданта наше бригаде врло често тражило и разумевање стратегијске ситуације у много већој мери него што је то случај код других војски, чије јединице оперишу на уским секторима бојишта. Сразмерно шире поље за стратегијске комбинације, у поређењу с другим војскама, добијали су и наши команданти дивизија и корпуса. Честа потреба да разрађују идеје операција и појединих бојних сукоба са гледишта њиховог стратегијског значаја, изградила је код наших команданата, — чак до команданата батаљона закључно — способност да брзо схватају стратегијску ситуацију. Немање офанзивног оружја приморало их је да овај недостатак надокнађују организовањем форсираних маршева и изненадних напада на непријатеља. Природно је да су, под таквим условима, ноћни маршеви и ноћни напади на непријатеља морали бити широко примењени. Несумњиво, наша Народно-ослободилачка војска заузима по својој вештини вођења ноћних бојева почасно место међу другим војскама, и њене ноћне акције пружају драгоцен материјал за теорију тога облика активности војске у рату. По правилу, напад на непријатеља увек се замишљао у виду обухвата његових крила или чак као продор у његову позадину.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„Радоје Домановић"
Инв. бр.: 316521
Сигнатура: 35

Ови тактички методи захтевају од старешинског кадра високе способности за вођење трупа на бојишту и за организацију узајамне сарадње појединих јединица и родова оружја. Многобројни успешни бојеви наше војске против непријатеља показују да је наш старешински кадар одлично савладао и савлађује тактичке задатке који стоје пред његовим јединицама. Заједничка борба наше војске, борба раме уз раме са победоносном братском Црвеном армијом, даје нашим борцима и старешинама велико искуство у решавању оперативних задатака у најмодернијим условима вођења рата и доводи их непосредно до у додир са извором најсавршеније савремене војне мисли. На тај начин наша војска обогаћује своје стечено ратно искуство високим стратегијским и тактичким постигнућима Црвене армије, чија се величина манифестује у њеним грандиозним офанзивним операцијама против хитлерових трупа.

Нарочити интерес претставља питање формирања и пораста старешинског кадра, јер је тај процес тесно повезан с духовним уздизањем широких народних маса Југославије у периоду народноослободилачког рата. У том процесу формирања кадрова, исто онако као и у другим областима народног живота у овом периоду, нашла је свој израз стваралачка обдареност народа, његове војничке традиције и наклоности. Још у прве партизанске одреде ушли су учесници рата у Шпанији,

известан број официра бивше југословенске војске, подофицири и редови те војске и чак учесници првог светског рата. Официри шпанске републиканске војске и официри бивше југословенске војске послужили су као основни кадар, око кога се формирао партизански старешински кадар. Потпуно самостално истакао се читав низ команданата, као што је народни херој покојни Сава Ковачевић, командант треће дивизије, Нино Марасовић, командант Седме дивизије, генерал-мајор Владо Шегрт, командант Двадесет и девете дивизије, и многи други команданти, који су прешли дуг пут борбе, почињујући као командири малих партизанских група. Школа им је била борба против непријатеља, која, као што је познато, претставља најбољу војну школу. Из такве школе изишли су у своје време многи генерали француске револуционарне војске и Наполеонови маршали. У другој години народно-ослободилачке борбе приступило се отварању краткотрајних официрских курсева, на којима су многи официри успели да своме борбеном искуству даду теоријску подлогу.

Данас можемо констатовати да је старешински кадар Народно-ослободилачке војске потпуно на свом месту. То, наравно, не значи да му није потребно даље проширавање стручних теоријских знања. Још Наполеон је указивао: „Ако желите знати како се ратује, онда проучите педесет ратова великих војсковођа. Моје операције припи-

сују мојој вештини. Међутим, ја увек поступам онако како су поступали велики војсковође...“ Велики руски војсковођа Суворов писао је 1793 године: „Генерал треба да своје образовање проширује науком. Њему је потребна непрекидна наука, која се стиче само читањем. Само непрекидним изоштравањем погледа створићеш од себе великог војсковођу... Као војник, добро изучите Вобана, Кехорна, Хибнера, нешто из филозофије, нешто из природних наука и психологије са моралне тачке гледишта. Добро запамтите да ће вас само тактичко образовање уздићи до великог генерала... како треба логоровати, како треба вршити покрет, где и када нападати, како гонити непријатеља и како се туђи... Учите добро војника, али му при тој обуци дајте пример ви лично на самом себи. Само непрекидно и стално изоштравање увида у ситуацију учиниће вас великим генералом... Учите како да се користите топографским условима, сећајте се имена великих људи, па им следите, тј. управљајте се по њима у вашим кретањима, али паметно и разумно...“

У својој наставничкој пракси на официрским курсевима, видео сам ватрену тежњу слушалаца да прошире своја знања и задивљавајуће успехе у савлађивању теорије која им је предавана.

Народно-ослободилачка војска створила је у току своје борбе одличан старешински кадар, са богатим борбеним искуством, које у послератно

доба треба да послужи као основица стратегијских и тактичких погледа. Заједно с ратним искуством других савезничких војски, нарочито Црвене армије, искуство Народно-ослободилачке војске пружиће могућност да се војна мисао послератне југословенске војске уздигне на потребну висину.

Да би се разумела сва величина борбе коју води Народно-ослободилачка војска, треба је размотрити с тачке гледишта снабдевања оружјем, муницијом, храном, одећом и уопште оним што је војсци потребно за вођење рата и за обезбеђење опстанка и здравља људи. Стара југословенска војска, капитулирајући пред непријатељем, предала му је у руке цело наоружање, сва складишта и позадинске установе. Први партизански одреди отпочели су борбу голим рукама, доносећи од куће резерве хране. Даље снабдевање је потицало из два извора: оружјем, муницијом и делимично храном и одећом — из непријатељских руку; месом и хлебом од становништва, које је и само осећало оскудицу у храни, а осим тога пљачкали су га окупатор и његови савезници — усташи, четници и остали издајници. Под таквим условима не може се говорити о регуларном и довољном снабдевању војске и зато се не може говорити ни о уређењу позадине у привредном погледу, без чега не може постојати и деловати ниједна савремена војска. Базу за снабдевање Народно-ослободилач-

ке војске чинили су непријатељски магазини и патриотски прилози становништва. Ови прилози били су за становништво жртва у буквалном смислу речи, јер наша војска није располагала никаквим новчаним средствима за исплату узетих намирница, осим реквизиционих признаница, чија се вредност види тек сада после трогодишње борбе и победа. Учешће народа у снабдевању војске изразило се у досад невиђеном систему „добровољне реквизиције", по коме сам народ, преко својих народно-ослободилачких одбора, одређује величину натуралних улога појединих чланова сеоских општина. Без те помоћи становништва, наша војска не би могла порасти до данашњих размера. Без те помоћи ми не бисмо могли прехранити наше рањене и болесне борце.

База јединица наше војске налазила се, тако рећи, уз њих саме и испред њих — код непријатеља. Уз то, на територији окупираној од непријатеља, налазила се не само база за снабдевање намирницама и муницијом у виду магазина и стоваришта, него и база из које су црпене попуне за војску. Ослобођење територије праћено је приливом нових контингената бораца, који су добијали могућност да ступе у борбу за слободу и независност своје земље.

Такав начин снабдевања војске, наравно, изузетно је тежак. Али тешкоће су само подвлачиле величину успеха, јер је савлађивање тих тешкоћа

било могуће само у војсци са тако високим моралом и са кадровима који су били способни да поднесу такву оскудицу каква се не може замислити ни у једној војсци која се ослања на припремљене базе. У току читавог периода борбе нарочито је тешко било питање наших рањеника и болесника, све док није створена могућност да се добар део наших рањеника, помоћу савезничке авијације, евакуише на територију Италије. Читав низ операција наших јединица предузиман је искључиво ради тога да би се спасиле наше болнице.

ВОЈНО-ПОЛИТИЧКА СТРАНА НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ВОЈСКЕ

Чињеница да постоји Народно-ослободилачка војска и њени успеси, који задивљују цео свет, изазивају веома важно питање: како је било могуће, без државног апарата, без организованог државног и друштвеног живота и без икаквих војничких кадрова, створити такву војску и не само створити, него је и подићи до високог моралног и борбеног ступња?

Ми знамо читав низ историјских факата о стварању нових војски. Нову војску, на пример, створио је у Русији Петар Велики. Пруска је такођер, после уништења њене старе војске 1806 године код Јене, створила 1813 године нову војску.

Међутим, између тих чињеница и образовања Народно-ослободилачке војске не може се повући никаква паралела. Поменуте војске стварале су постојеће државне власти, које су у ту сврху искористиле све државне изворе. Постанак наше војске има извесну аналогију са стварањем војске Велике француске револуције и војске Совјетског Савеза. Та аналогија није потпуна, јер су и у Француској и у Совјетском Савезу војску стварале владе, иако нове, које су настале у револуцији, али су имале своје органе власти и своју територију. Народно-ослободилачка војска рађала се на територији коју је окупирао непријатељ. Једина друштвена снага Југославије у то време била је Комунистичка партија, која је, упркос полицијским прогонима под диктаторским режимима успела да сачува организованост својих редова и своје непоколебљиве антифашистичке позиције, док су све остале партије, служећи тим режимима, изгубиле све своје поштене присталице и сваки ослонац у народним масама. После капитулације старе југословенске војске и распада државног организма, оне су коначно сишле са политичке арене као друштвено-политички фактор који би био способан да води народ у најтежим тренуцима његове историје.

Историјска заслуга Комунистичке партије пред земљом састоји се утоме што је умела да оцени тај тренутак, тим више, што је она у доба

југословенске реакције била једина друштвена снага, која се пожртвовано борила за истинска народна права и култивисала борбени патос у народним масама. Верна своме начелу да не само иде у корак са широким масама, него да им показује прави пут, она је умела да у данима народне катастрофе нађе решење које је народ, притиснут тежином пораза, очајнички тражио. Она је позвала народ у оружану борбу против непријатеља, и тиме постала организаторска снага отпора југословенских народа против немачко-италијанског империјализма, немајући при том никакиог другог ауторитета осим моралног.

Народне масе одазвале су се позиву Комунистичке партије, и она је пред њима узела на себе огромну историјску одговорност за судбину устанка, делећи ту одговорност са свима оним родољубима који су доцније прихватили њезину иницијативу. Тумачи циљева народно-ослободилачке борбе и носиоци идеја братства и борбене сарадње југословенских народа, без обзира на верске, политичке и друге разлике, постали су, у јединицама и установама Народно-ослободилачке војске, политички комесари које је постављао Врховни штаб. Улога политичких комесара у организовању војничке дисциплине и у подизању моралног нивоа наше војске — огромна је. Без разумевања те улоге политичких комесара не може се објаснити претварање појединих партизанских

група у Народно-ослободилачку војску, овакву каква је сада. Они су послужили као гранитни ослонац организма наше војске, о који су се разбили сви покушаји непријатеља, а нарочито домаћих слугу окупатора, да поколебају његову стабилност и борбену способност.

Од самог почетка борбе против непријатеља, напоредо с ослобађањем појединих делова окупиране територије, поникли су органи месне власти у виду народно-ослободилачких одбора. Овај процес организовања државне власти достигао је свој врхунац у стварању Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије и Националног комитета ослобођења Југославије. Ови органи власти имали су огроман значај за даљи развитак и учвршћивање Народно-ослободилачке војске.

Према томе, југословенски народи успели су, у процесу борбе против непријатеља, не само да створе војску, које нису имали, него да изграде и своју основну државну власт, чији је први задатак био помоћ фронту.

Врховном штабу Народно-ослободилачке војске Југославије, који се ослањао на народно поверење и пламени патриотизам југословенских народа, пошло је за руком да учини чудо. Он је, пре свега, нашао практично решење како да оствари духовно јединство и јединство акција првобитних партизанских група и одреда, да у њима изгради јединствену унутрашњу организацију и да их по-

веже општим духом војничке дисциплине. Још прве партизанске формације биле су створене у виду чета и батаљона, што је пружило могућност да се од њих образују више групације. Прва проба чврстине народно-ослободилачког покрета и партизанских одреда, који су се родили у њему, било је спајање тих одреда у више војне јединице — бригаде, затим дивизије и, најзад, корпусе. Од тренутка формирања дивизија, крајем лета 1942 године, рађа се Народно-ослободилачка војска, као стална регуларна оружана сила нове Југославије, која је способна да решава тактичке и стратегијске задатке не само на појединим секторима, него и на читавом југословенском ратишту.

Повећање систематског снабдевања ратном техником од стране савезника олакшало би процес повећања бројног стања Народно-ослободилачке војске и проширење оперативног замаха њених акција.

Проблем стварања државних оружаних снага, способних за борбу, претставља уопште један од најтежих задатака државне изградње. А у условима непријатељске окупације та изградња је теоријски скоро немогућа. Због тога је постанак и развитак Народно-ослободилачке војске изузетна појава у војној историји. У Француској, у Пољској, у Словачкој, у Карпатској Украјини створене су у току садашњег рата, који претставља до данас невиђену непријатељску најезду, борбене групе на-

родних осветника, али нигде сем у Југославији, и у мањим размерама у Албанији нису створене оружане снаге регуларног карактера, које би биле способне да властитим напорима решавају сложене стратегијске задатке. Нигде сем у Југославији није пређена граница која одваја акције ситних партизанских одреда од операција које у широком стратегијском плану остварују армије регуларног типа, тј. она граница која се у физици зове тачка кључања, када се загрејана вода претвара у стање паре, која је способна да да знатно већи енергетички ефекат него вода на ком било степену загрејаности испод критичне тачке.

Ван сваке сумње, чињеница да је створена Народно-ослободилачка војска сведочи, пре свега, о огромној мржњи народа Југославије против окупатора и о њиховој безграничној тежњи за слободом и независношћу, а затим о њиховом братском јединству у борби против заједничког непријатеља и о њиховом високом духу самопожртвовања. Народе Југославије нису зауставила ни најсуровија насиља непријатеља над становништвом, ни уништавање њихове имовине. Овај став народа према задацима борбе против окупатора и његових домаћих помагача створио је могућност да се поједини месни партизански одреди здруже у крупне војне формације, ради вођења операција од великог стратегијског значаја, независно од сектора борбе. Формирање тих виших војних групација ор-

гански је одредило и њихов национални карактер. Општа монолитност Народно-ослободилачке војске обезбеђена је заједничким задацима, јединством организационог и васпитног система и јединством команде. Народно-ослободилачка војска по својој националној структури верна је слика федеративног уређења нове Југославије, и зато служи као њен највернији и најпоузданији бранилац. Она није поникла као плод кабинетских планова и комбинација, него као природно оружје самоодбране југословенских народа у најтежим данима њихове историје, а развила се у крвавим биткама с непријатељем на широким просторима југословенског ратишта. У томе се састоји њена унутрашња вредност као оружане силе уопште и њен огромни значај за будућу југословенску војску напосе. Она је ударила чврсте темеље развитку те будуће војске, и доноси јој борбено искуство, које садржи у себи такве поучне тактичке и стратегијске узоре какви неизбежно треба да буду стављени у основу послератне југословенске војне мисли, напоредо с искуством других војски, а нарочито Црвене армије.

Борбено искуство Народно-ослободилачке војске важно је за војну доктрину послератне југословенске војске нарочито због тога што је стечено у данима тешких искушења, која су пала у део југословенским народима, и претставља последњи степен напора њихових стваралачких способности и самопожртвовања. То искуство мора

остати заувек у војној историји Југославије, као звезда водиља за све војничке замисли и стратегијске планове. Оно ће пружити могућност да се ти планови и замисли прошире до последњих граница наше одбранбене способности, које народе Југославије чине непобедивим и које потврђују њихово већно државно биће.

Народно-ослободилачка војска створила је војно васпитни систем који обезбеђује највећу могућу војничку дисциплину. Гажење основних принципа тог система неизбежно би снизило моралну висину војске и њену вредност као оружане силе, која стоји на бранику слободе и независности народа Југославије. Зато ти принципи треба да остану неприкосновени у свим приликама, као богато наслеђе велике епохе победа и пожртвовања.

Нова југословенска војска изграђена је на чврстим моралним и борбеним темељима. Пред њом се отвара широк пут за даљи развитак и усавршавање, у складу с новим тековинама вечно стваралачког човекова генија.

Септембар 1944.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА · РАДОЈЕ ДОМАЊОВИЋ · ЛЕСКОВАЦ

ИЗДАЊА

НОВЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

1. Јосип Броз-Тито: **Борба народа поробљене Југославије.**
2. Едвард Кардељ: **Пут нове Југославије.**
3. Генерал-лајтнант Арсо Јовановић: **Шеста и седма непријатељска офанзива.**
4. Родољуб Чолаковић: **Оружана борба против окупатора и Дража Михаиловић.**
5. Милован Ђилас: **Совјетски човек и наша борба.**
6. Др. Јосип Смодлака: **О разграничењу Југославије с Италијом.**
7. Фјодор Махин: **Јуриш на Немачку.**
8. Фјодор Махин: **О нашој војсци.**
9. Проф. А. Воскресенски: **Шта је УНРРА.**
10. Коча Поповић: **Два чланка о рату против фашистичке Немачке.**

ДИН. 30.—

ОДНА БИБЛИОТЕКА
ЈОЈЕ ДОМАНОВИЋ"
) СР 35
АХИН Ф.
аша регуларна војска

ЈЕСКОВИЋ